

Macedònia, tres mil anys

Acaba d'eixir d'una guerra. Fa tan sols dos anys era part implicada al conflicte bèl·lic de l'extinta Iugoslàvia; i fa tres anys era una de les repúbliques i tenia cert grau d'autonomia.

La seua configuració geogràfica i ètnica, apartada del triangle serbi-bosnià-croat i més al Sud, li ha permès de constituir-se en un estat independent, amb Parlament, Govern i Constitució pròpia. Al mateix temps, és un país dividit entre els seus veïns; l'actual Macedònia cobreix a penes un 40% del territori que va tenir antigament, la resta pertany a Grècia i Bulgària, en virtut d'un tractat polític de 1913. Després de l'imperi d'Alexandre el Gran va estar 400 anys sota el poder dels turcs.

Precisament les nacions pròximes són les que no volen que Macedònia visca. Ja fa un més que el Govern d'Andreas Papandreu va decretar l'embargament econòmic a tota mercaderia que portara per destí Macedònia. El port grec de Tessalònica, al nord de Grècia i tot just a cent quilòmetres de la frontera, s'ha tancat al trànsit comercial. Aquesta ciutat és la capital de la regió grega de Macedònia, la major i més industrial del país hel·lènic.

Atenes te por que la constitució de Macedònia anime moviments independentistes al nord, però hi ha altres justificacions a una actitud condemnada per la resta de països europeus, i fins i tot pels Estats Units. Grècia, tradicional aliat històric de Sèrbia, depèn de la línia Atenes-Tessalònica-Skopje (Macedònia)-Belgrad (Sèrbia)-Budapest per exportar la seua producció a Alemanya, el seu principal client; és l'únic corredor natural dels Balcans.

Tant les vessants adriàtica com oriental estan tallades per cadenes muntanyoses, a més cal tenir en compte la natural enemistat entre albanesos, búlgars i grecs. Atenes i Belgrad tenien un avançat acord econòmic, abans d'iniciar-se la guerra; ara, quan les grans companyies i multinacionals ja tornen a les zones pacificades, Grècia veu com ha nascut un nou intermediari amb qui tractar; Macedònia, a part d'obstacle econòmic, és un anunci permanent dels problemes territorials al sud dels Balcans.

Ni al president Papandreu, ni a Jelio Jeleu, a Sofia, els interessa que els recorden la Macedònia annexionada a principi de segle.

La república de Macedònia. És l'estat membre de Nacions Unides número 181, i serà l'únic nou país per a l'Europa del segle XXI: la seua Constitució, aprovada per l'Assemblea Parlamentària de la República fa dos anys, no

No ha aconseguit mai, en tres mil anys d'història, ser un país independent. Macedònia ha estat sempre dividida pels interessos de les grans potències a la península balcànica. Ara, Macedònia s'ha constituït en un estat i ha reivindicat el seu passat històric.

va cridar l'atenció fins que Macedònia va ser admesa a l'ONU a l'abril de l'any passat i Alemanya, Àustria, Rússia, França o els Estats Units la van reconèixer fa tres mesos. En tot aquest temps, el seu nom i la seua bandera –l'estrella de Virgina sobre fons roig– no han variat; però, quan es va dilucidar una solució per al conflicte serbo-croat i es van obrir les vies de comunicació terrestre, Grècia va denunciar els ànims expansionistes d'aquesta petita república de tot just dos milions d'habitants, i va denunciar internacionalment els símbols (l'estrella) i el nom, que considerava grecs.

Macedònia viu ara un bloqueig econòmic, si bé obert a productes d'alimentació i medicines, l'embargament comporta la falta de petroli, energia i productes industrials necessaris per al funcionament del teixit productiu del país, amb una extensió de 25.713 km² –a penes dos mil més que la del País Valencià–. Els macedonis viuen de complexos industrials químics i de fertilitzants, i d'una agricultura de muntanya (l'altitud mitjana és de 1.000 metres). Precisament les factories de ciutats com Kumanovo, Tetovo, Titov Veles o la mateixa Skopje han vist paralitzada, totalment o parcialment, la seua activitat metal·lúrgica, minera, tèxtil, química o elèctrica, motivada sobretot per la falta de fuel industrial provinent tradicionalment de Grècia.

El Govern macedoni també manté, des del

EDUARD TORRES

Macedònia viu ara un bloqueig econòmic. El port grec de Tessalònica (foto) s'ha tancat al trànsit comercial.

després

passat 16 de febrer, data en què es va fer efectiu el bloqueig, intenses converses amb els seus veïns Albània i Bulgària, que han vist l'ocasió d'influir sobre la petita república per enfrontar-la a Grècia. El president albanès Sali Berisha ha oferit els ports adriàtics de Durrësi i Vlora als macedonis, i el búlgar Jeleu els ha proposat el de Burgas al Mar Negre com alternativa a Tessalònica. El problema de totes dues alternatives, l'albanesa i la búlgara, són la distància i els desnivells de dos mil metres que cal superar; actualment, Macedònia es proveeix des d'Istanbul, mitjançant un itinerari que travessa Plovdiv, i fa tres voltes la distància fins al port grec.

Però, darrere d'aquests oferiments, hi ha les implicacions polítiques i històriques que dominen la vida dels Balcans i que, quan va caure la URSS, van aflorar; desavinences frontereres, litigis històrics, invasions ètniques, problemes religiosos i influències exteriors que han transformat els Balcans en l'àrea geogràfica més conflictiva de la història d'Europa.

Els problemes interns: ètnies i religions. On són actualment els macedonis és una qüestió molt més difícil de dilucidar que els límits del que va ser Macedònia. El problema primordial dels Balcans són els continus moviments migratoris dels seus pobles; ja siga per invasions o guerres, serbis, albanesos, búlgars, turcs, grecs o macedonis apareixen mesclats i

Grècia s'ha oposat al reconeixement internacional de la república de Macedònia. Atenes admet l'existència d'una denominació de tipus eslavo-macedònica, però mai tota sola, i diferenciada dels macedonis grecs.

convivint, mal que bé, al llarg de la història.

La nova república de Skopje és un bon reflex d'aquesta situació: el Govern encapçalat per Gligorov reconeix al 60% de la població com a macedonis, quasi mig milió d'albanesos, cent mil turcs, a més de romanesos, serbis, valacs i búlgars; la nova constitució ha garantit a tots el mateix tractament, però, Albània, tal com va fer al Kosove en 1989, reclama el dret de part del territori i un estatus diferenciat per al 20% de la població (una contrapartida política a l'ús comercial dels seus ports a l'Adriàtic). Grècia, per la seua banda, defensa que els macedonis ja no ho són; la gran afluença de pobles eslaus a partir del segle V va destruir tota legitimitat com a poble; Atenes reconeix l'existència d'una denominació de tipus eslavo-macedònica, però mai tota sola, i diferenciada dels macedonis grecs. Bulgària, no entra en disquisicions tècniques i considera Macedònia com a part del seu territori, al qual ha hagut de renunciar per pressions internacionals; a més considera la llengua macedònica com un dialecte del búlgar, i la seua població com búlgars. Sèrbia ha renunciat a demanar drets, donat que la independència de Skopje ve mig apadrinada per ells, i pateixen una guerra al nord-oest del seu país. Turquia, presta ajuda a la nova nació perquè el 4% dels seus habitants són turcs i per reforçar la seua influència enfront de Grècia. Turquia manté litigis fronterers amb el seu tradicional enemic, i a més li reclama Tràcia i tot el Dodecanès.

Macedònia està situada sobre una fràgil corda que sosté la delicada vida política als Balcans. Els problemes de Skopje són, alhora, propis i de tota la península balcànica. Els límits geogràfics per ètnies o pobles són impossibles de determinar, i a més s'hi ha de sumar el tema de

La república de Macedònia té Skopje (foto) com a capital. L'actual estat cobreix a penes un 40% del territori que va tenir antigament Macedònia.

EDUARD TORRES

la religió; una majoria ortodoxa conviu amb un 30% de la població que és musulmana —albanesos i turcs— al costat de catòlics i altres confessionalitats. La delimitada i coincident barreja entre ètnies i religió incrementa sempre l'agressivitat de qualsevol controvèrsia als Balcans, paraula d'origen turc que significa 'muntyanyes'.

Alguns utilitzen els termes "musulmà" o "turc", en to pejoratiu, per establir diferències; discriminacions que fan més intransigent la convivència i impedeixen, encara avui, la mescla d'aquests pobles sota una mateixa bandera i menys encara sota un nom comú.

Estat i govern. Més de cinquanta associacions i partits polítics s'han constituït amb la nova república. La reconversió de les sigles socialistes tradicionals conviu al nou Parlament amb forces independentistes de distint signe polític, partits agraris, moviments sindicals o de representacions ètniques i fins i tot amb un partit dels parats. Tots coincideixen, almenys en

Kiro Gligorov, president del Govern de Macedònia. El president sempre s'ha mantingut actiu en la reivindicació de drets per Macedònia.

EDUARD TORRES

Façana del parlament de Macedònia. Atenes considera que el Govern de Skopje s'ha apropiat dels seus símbols.

aquesta primera etapa, a donar suport a la figura del seu president electe: Kiro Gligorov.

El candidat del Partit Democràtic per la Unitat Nacional de Macedònia, el majoritari al Parlament, va convèncer —gràcies a la seua experiència i a una carrera política de més de 40 anys— la resta de forces polítiques, en la lluita internacional que Macedònia manté contra Grècia, buscant aliats i defensant-se en el terreny diplomàtic. Gligorov va nàixer l'any 1917 a Stip, un poble que llavors estava sota la denominació sèrbia, i sempre s'ha mantingut actiu en la reivindicació de drets per Macedònia.

El primer pas seguit per Gligorov fou proclamar la independència, desmarcar-se del conflicte bèl·lic a l'estiu del 92 i proclamar la nova Constitució, a més de l'ingrés a l'ONU. El seu és un partit que recull vells socialistes, veus nacionalistes i l'antiga aspiració d'una Macedònia constituïda als Balcans, i té 38 diputats d'un Parlament de 120 membres. A Macedònia conviuen partits com els Moviments d'Acció Macedònics, el Partit per la Unitat de Macedònia, les Forces Reformistes i l'Aliança Socialista al costat d'altres com el Partit Democràtic dels Serbis a Macedònia, l'Aliança Democràtica Albanesa, el Moviment Romanès, l'Associació de Montenegrins i també un partit verd.

Amb el nou text constitucional a la mà, el Govern macedoni pensa arribar a les últimes conseqüències i defensar la seua postura enfront de Grècia: "Nosaltres considerem que, tant la retirada del consolat grec de Skopje com la imposició de l'embargament econòmic contra el nostre país, són una violació de la Carta de l'ONU i tota llei internacional entre els pobles. La nova República de Macedònia manté una posició pacífica tant al país com a la regió; volem relacions d'amistat amb els nostres veïns fins i tot al sud de la nostra frontera, i esperem solucions internacionals que dirimesquen el conflicte", en aquests termes s'expressava la decisió del 16 de febrer passat a l'inici de l'embargament grec.

El contenciós entre Macedònia i Grècia —després dels intents del comissionat europeu Hans van der Broek, que ha actuat durant un mes com a mitjancer entre els dos governs— arribarà a la mesa dels tribunals internacionals si cap dels dos països accepta les peticions o imposicions de l'altre: perquè Atenes alce l'embargament, Skopje ha de canviar el nom del país, el símbol de la seua bandera i el text constitucional.

Macedònia destorba, l'enigma és sota quina influència hauria d'estar i en quines condicions per a no trencar la fràgil estructura de la pau —sempre temporal— als Balcans.

Eduard Torres